

“Play is very important! Very, very important”.

En inblick i synen och arbetet med lek i förskolan i Nepal.

A glimpse in the view and work with play in Nepal's preschool.

Jessica Eklund

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Förskolläraryrket

Grundnivå/15hp

Handledare: Ebba Hildén

Examinator: Nina Thelander

Juni 2015

Abstract

The purpose of this study is to create knowledge about the view on play and work with play in Nepal's preschools. To do that I travelled to Nepal and interviewed people who had an insight in either work regarding play in preschools or the view on play. I used a kind of interview where the person I interviewed got the phenomenon "play" to discuss and to reason about, without my values. The results show that preschool teachers in Nepal have a governing approach regarding play and that play is used as a learning technique to promote further knowledge. My results provide an increased understanding regarding different preschools and how they use play in their work. With this knowledge we can find new and different ways to use play in Swedish preschool activities. As well as a perspective on the dominant view on play in Swedish preschools.

Keywords

Preschool, play, Nepal, work procedure, Foucault.

Sammanfattning

Syftet med studien är att skapa kunskap om synen på lek och arbetet med lek i Nepals förskolor. För att undersöka detta reste jag till Nepal och använde mig av intervjuer med människor som hade en god inblick i antingen arbetet med lek eller synen på lek i den nepalesiska förskolan. Jag använde mig av riktade och öppna intervjuer där intervjupersonerna fick fenomenet lek att diskutera och resonera kring utan mina värderingar. Resultatet visade att lärare i den nepalesiska förskolan har en styrande funktion i leken och att leken används som en inlärningsteknik för att främja specifika läranden. Mitt resultat innebär en ökad förståelse för olika förskoleverksamheters syn på och arbete med lek. Med hjälp av denna förståelse kan vi finna nya och annorlunda sätt att använda leken i den svenska förskolan. Samt få ett perspektiv på den dominerande synen på lek i svensk förskola.

Nyckelord

Förskola, lek, Nepal, arbetssätt, Foucault.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	1
Bakgrund och tidigare forskning	2
Tidigare forskning om lek och lärande i Sverige	2
Beskrivning av lek i Asien	3
Förskoleverksamhet i Nepal	4
Sammanfattning	6
Teoretiskt perspektiv	7
Leken som ett redskap	8
Metodologisk ansats och val av metod	9
Val av metod	9
Urval	9
Genomförande	9
Material	10
Analys	10
Etiska överväganden	11
Studiens kvalitet	11
Resultat och Analys	13
Att barn leker	13
Vad barn leker	15
Hur barn leker	16
Resultatsammanfattning	17
Avslutande diskussion	18
Metoddiskussion	18
Resultatdiskussion	18
Slutsatser och inspiration till den svenska förskolan	20
Vidare forskning	22
Referenslista	23
Bilagor	25
Bilaga 1: Etiska överväganden	25
Bilaga 2: Intervjufrågor	26

Inledning

Jag och en buddhistisk munk sitter i en stor van tillsammans med åtta andra människor och diskuterar fenomenet lek. Vårt mål är en bergsby cirka fem timmar skumpande bilresa från huvudstaden Katmandu i Nepal. Vägen kan jämföras med Norges serpentinvägar, fast tio gånger värre och åksjukan ligger och gror i magen. Munken som jag fått äran att intervjua kommer inte ursprungligen från Nepal men har god insyn i mitt tema lek. Det är min första intervju och hans svar förvånar mig. Jag hade en fördom innan jag kom till Nepal att lek inte ansågs värdefullt i ett av världens fattigaste länder där man var tvungen att arbeta för att överleva och skaffa mat för dagen, barn som vuxna. Jag kan sammanfatta min intervju med munkens avslutande mening: ”Play is very important! Very, very important”.

Våren 2015 valde jag att åka till Nepal för att genomföra min undersökning inför mitt examensarbete. Mitt tema handlade om lek i förskolan och jag tyckte att det vore intressant att göra min undersökning utanför Sverige. Att läsa om och fördjupa sig i hur andra gör och ser på saker och ting, just för att det inte alltid stämmer överens med hur vi själva vill se på och utföra saker, kan ge kunskaper som i sin tur kan inspirera till att förbättra den svenska förskolan. Vi kan med hjälp av deras syn på och arbete med lek finna nya och annorlunda sätt att använda oss av leken i förskolans verksamhet.

I förskolans läroplan (Skolverket, 2010) står det att utveckling och lärande ska prägla verksamheten och att hänsyn ska tas till varje enskilt barn och dess individuella förutsättningar, vilket innebär att verksamheten inte kan se likadan ut överallt. För att få tips och idéer till nya arbetssätt gällande lek kan det vara en god idé att vidga sina eftersökningar till utlandet. Vad har de för syn på lek? Hur arbetar de med lek? Finns det något vi kan ta efter eller skapa en ändrad förståelse av det komplexa fenomenet lek för att förbättra vår verksamhet?

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att skapa kunskap om synen på lek och arbetet med lek i Nepals förskolor.

Frågeställningarna för att undersöka syftet lyder:

- Hur beskrivs arbetet med lek i Nepals förskolor?
- Vilken syn finns på lek?

Bakgrund och tidigare forskning

Tidigare forskning om lek och lärande i Sverige

Jag har valt Birgitta Knutsdotter Olofsson (2012) som en representant för en syn på lek som dominerar i den svenska förskolan i min studie. Det är en syn där barn lär en mängd olika saker och erhåller nya erfarenheter och som skiljer sig från andra länders syn på lek. Hennes forskning kommer att fungera som en bakgrund och jämförelse för att kunna se likheter och skillnader mellan olika kulturers sätt att se på lek.

I Sverige har vi en syn på lek som gör att vi inte frågar oss *vad* barnen lär sig utan snarare *vad* barnen *inte* lär sig när de leker, menar Knutsdotter Olofsson (2012). Det skulle kunna tolkas som att hon menar att leken är så fylld av olika läranden att det inte är möjligt för barnen att inte lära sig något alls under tiden de leker. Hon delar upp barnens lärdomar med hjälp av lek i *Att tänka sig*, *Att reflektera*, *Att minnas*, *Det prospektiva minnet*, *Att kommunicera*, *Att använda det talade och skrivna ordet*, *Social kompetens* och *Att behärska sin kropp*.

Knutsdotter Olofsson (2012) skriver *Att tänka* innebär att med hjälp av lek lär barn sig att använda sin fantasi. En grön matta kan bli en gräsmatta med myror och en papperskorg kan fungera som badkar. När barn leker utvecklar och använder de sin fantasi och påhittighet. Utan fantasi kan inga nya tankar tänkas eller problem lösas då fantasi spelar en stor roll i problemlösning. *Att reflektera* beskriver Knutsdotter Olofsson med att innan en lek börjar måste den planeras och en diskussion mellan barnen om vad de kommer att behöva i leken kan ta form. Det kan till exempel vara lekmaterial men även lekregler kan bestämmas och som sedan noggrant följs. Under själva leken tränar barnen sin förmåga att gå in i tänkta sammanhang och föreställa sig det som ännu är okänt. Knutsdotter Olofsson skriver om hur några pojkar resonerar med varandra och kommer överens om hur leken ska fortskrida. De blir under leken stundtals våldsamma då den ena pojken är polis och ska sätta en av kamraterna i fängelse, men hela tiden är de fullt medvetna om att det är lek och ingen kommer till skada då pojkarna bara låtsas vara aggressiva. *Att minnas* innebär att barn associerar vad de sett och hört med ord, rörelser och material. Att se en film på TV eller läsa en saga kan bilda en långvarig och återkommande lek där barnet lägger till egna händelser för att fylla ut leken och skapa en mer tydlig, organiserad och anpassad minnesbild. Framtidsminnet är något barn utvecklar med hjälp av lek. Knutsdotter Olofsson citerar hjärnforskaren David Ingvar och skriver att man ”minns vad som troligen ska hända i framtiden och planerar efter det” (Knutsdotter Olofsson, 2012. s. 83). *Det prospektiva minnet* (framtidsmminnet) används ofta av barn i lek och de hindras inte av problem i leken utan löser dem och fortsätter. De leker att de är föräldrar, kör bil och lagar mat och de lär sig att finna lösningar till problem och att tänka sig olika alternativ. I leken kan barnen ge uttryck för en mängd olika tankar och känslor så som ilska, sorg, kärlek, upproriskhet och glädje vilket lär dem *Att kommunicera*. De lär sig att tyda varandras leksignaler, kroppsspråk, minspel, att de leker, att leken är på låtsas och vilka röster som ska användas *i* och *utanför* leken. Det är främst med hjälp av rolleken som barn utvecklar det *Talade och skrivna ordet*. Eftersom leken är påhittad måste barnen hela tiden tala och kommunicera med varandra för att förstå varandras bilder och tankar av leken. Det

skrivna ordet och en läsförståelse utvecklas när barnen till exempel får skriva ”affär” och ”öppet/stängt” som kan användas som skyltar i leken samt när de själva läser för dockor, gosedjur och gör egna böcker. Den *Sociala kompetensen* samt samförstånd, turtagande och ömsesidighet, som är grunden för det demokratiska samhället, är också något barn lär i leken. De lär sig att ta hänsyn till varandra, att man inte alltid kan få sin vilja igenom till förmån för kamraterna, samt konflikthantering då inte alla alltid vill samma sak. Det är i leken som barnen lär sig att leva tillsammans med andra människor och att känna sympati och empati. Barn som har fått leka visar kunskaper i att kunna känna in och förstå andra människors situationer. För att barnen ska lära sig *Att behärska sin kropp* krävs ett varierande rörelsemönster som återfinns i leken. Med hjälp av leken kan barnen få en förståelse för antal när de till exempel åker buss eller dukar åt dockorna. De lär sig avstånd, tyngd, balans, fysiska lagar som hävstångsprincipen och tyngdkraften för att bara nämna några. Detta blir tydligt för barnen när de får leka med olika material så som sand, kuddar, klossar och vatten. Det är när barnen utvecklar sina lekmiljöer som de samtidigt utvecklar de grundläggande funktionerna.

Beskrivning av lek i Asien

I Sverige är medvetenheten om lek något som slagit igenom med stor kraft. Vi kan bland annat läsa om lekpedagogik, leken som en terapeutisk möjlighet och lek som lärande. Men hur ser människor på lek i andra länder och kulturer? Brodin & Lindberg (1990) har studerat detta då de i sina undersökningar valt att studera invandrarfamiljers syn på lek och där jag fokuserat på familjers berättelser om Asien.

I *Synen på lek och handikapp i olika kulturer* (Brodin & Lindberg, 1990) förklaras leken som något som har olika status i olika delar av världen och att ha rätt att leka är långt ifrån en självklarhet i många länder. I flera länder ställs leken i ett motsatsförhållande till arbete och många barn är tvungna att arbeta tillsammans med sina familjemedlemmar. Leken kan också se olika ut i olika delar av världen. Ett exempel, som beskriver en förutsättning som vi tar förgivet i dagens Sverige, är hur hinduer och buddhister tar avstånd från kroppskontakt med andra människor. Detta förhållningssätt kan innebära en svårighet för dessa barn att delta i lekar där beröring tas förgivet.

Brodin & Lindberg (1990b) redogör för en rad olika personers berättelser om lek. Här berättar Ming Zhu från Kina, Narges och Muhammed från Iran, Wandu från Thailand, Ahmad från Syrien, Shahmaz från Pakistan och Parvaneh från Iran. Ming Zhu berättar att i hennes hemland ligger allt fokus på inläring och att barnen oftast leker inomhus om de inte bor på landsbygden. Sagor är något som inte förekommer speciellt mycket utan man läser om Kina och Kinas historia. Narges och Muhammed berättar att många vuxna i Iran ser lek som något oviktigt och det är stora skillnader på den pedagogiska verksamheten som utgör förskolan i Sverige och daghemmen i Iran som mest innebär barnpassning. Men det kan skifta mycket mellan de olika barnhemmen. Narges beskriver att barnen sitter stilla mer och ritar eller målar och att de sen går ut på rast. Fri lek förekommer inte. Muhammed säger att föräldrarna inte har för vana att leka med sina barn, då de inte har tid. Däremot berättas det om hur det var förr

och om vikten av att föra traditionen av sagor vidare. Wandt från Thailand beskriver att barnen alltid leker utomhus med få leksaker. Inomhus finns det ingen plats, så om de leker inne så sitter de på golvet. Barnen leker tillsammans med sina syskon och med andra barn och Wandt säger att det alltid finns någon vuxen som har tid att leka. Är det inte föräldrarna så är det mor- och farföräldrarna som har till uppgift att passa barnen. Även i Thailand berättas sagor och historier om den gamla tiden och mor- och farföräldrar berättar historier om hur deras barndom såg ut. Ahmad berättar om de stora barnaskarorna i sitt hemland Syrien och att det bidrar till att barnen inte har så mycket leksaker utan leker med varandra. Han säger att människorna i Syrien måste ”Arbeta för livet” (Brodin & Lindberg, 1990b, s. 31) vilket innebär att föräldrar sällan har tid att leka med barnen. Även mor- och farföräldrar har sysslor att göra i hemmen så barnen får finnas runt omkring och leka med varandra. Shahnaz från Pakistan tycker inte att föräldrarna behöver leka med sina barn utan tycker att de leker bra själva. Shahnaz menar att mamman ska finnas i bakgrunden av barnens lek som en trygghet, men för att barnen ska lära sig att ta egna initiativ, ansvar och konflikthantering så måste de få leka själva. Dessutom har föräldrarna inte tid då de måste arbeta eller sköta hushållet. Shahnaz berättar att på landsbygden i Pakistan måste barnen tidigt hjälpa till i arbetet med jordbruket. Parvaneh beskriver föräldrarnas delaktighet i barnens lek i Iran såhär: ”Föräldrarna leker som regel inte med sina barn, men det beror på hur de tänker” (Brodin & Lindberg, 1990b, s. 38). En tolkning kan vara att de flesta föräldrar inte leker med sina barn men de som ser något positivt och lärande i att vara med i barnens lek är med och leker.

Från de här berättelserna kan synen på lek i Asien för 25 år sedan sammanfattas som något barnen gör när det inte finns någon nyttigare sysselsättning att hänga sig åt. Man ser inte att leken har någon betydelse för barnens utveckling och man ser inte alltid att barnen har behov av att leka. Många ser hellre att barnen hjälper till i det dagliga arbetet utanför och i hemmet redan vid tidig ålder. Mycket kan ha hänt på 25 år men av egna erfarenheter, av främst landsbygden i Nepal, känns detta fortfarande aktuellt. Även i huvudstaden såg jag barn hjälpa till att bära tunga vattendunkar, hjälpa till i släktingars affärer och liknande. Jag såg också mycket lek på gatorna, fast då flest barn som lekte med andra barn och om det var en vuxen inblandad så såg de mest ut att finnas till för just trygghet och barnpassning.

Förskoleverksamhet i Nepal

Nepal är ett litet land beläget mellan Indien och Tibet. Landet, som till storlek är en tredjedel av Sveriges yta, rymmer cirka 30 miljoner invånare och med en BNP per capita¹ på ringa 440 US-dollar så räknas landet som ett av världens fattigaste. Landet lider av hög korruption och politikerföraktet är stort tillsammans med ett bristande förtroende mot stat och styrande. Idag är Nepal en republik efter att ha varit en monarki i många år. Landets religion är uppdelat på cirka 80 procent hinduism, 10 procent buddhism och 4 procent islam. Nepal är ett land med många problem där schemalagda strömavbrott kan drabba huvudstaden Kathmandu i upp till

¹ BNP per capita innebär landets bruttonationalprodukt delat på landets invånare. Vilket ger Sverige ett BNP per capita på 403 000 svenska kronor, jämfört med Nepals 440 US dollar som idag (15-04-28) motsvarar 3800 svenska kronor (Ekonomifakta, 2015).

14 timmar och kriminaliteten och drogmissbruket enbart ökar med tiden (Persson, 2012). Innan jordbävningen som drabbade Nepal i april 2015 arbetade 2,6 miljoner barn mellan 5-14 år varav de flesta var flickor och över en miljon av Nepals barn gick inte i skolan alls. Av de flickor som gick i förskolan fortsatte 80 procent att gå i skolan jämfört med de 42 procent flickor som aldrig fick gå i en förskoleverksamhet enligt UNICEF (2015). 23 procent av Nepals flickor i åldersgruppen 15-24 är analfabeter jämfört med de 11 procent pojkar i samma åldersgrupp (Tallberg, 2014). Föreningen för gatubarn i Nepal (2015) berättar att innan jordbävningen var hälften av Nepals befolkning, alltså cirka 14 miljoner, barn under 18 år. Av alla dessa barn var 30 000 hemlösa av olika anledningar. I vissa fall levde hela familjer utan hem men omkring 5000-8000 barn levde på gatan utan föräldrar. Dagens (maj 2015) verklighet ser helt annorlunda ut efter att jordbävningen ödelagt människors hem och bosatt dem på Nepals gator, men de siffrorna anser jag vara alltför för opålitliga och därför väljer jag att ge en bild av hur Nepal såg ut innan katastrofen.

Den inblick jag har fått i den nepalesiska förskolan kan sammanfattas med att de barn som har möjlighet att gå i förskolan i Nepal börjar vid en ålder av cirka tre år och går kvar så länge de kan beroende på främst familjens ekonomi, ifall de måste hjälpa till med familjens försörjning, eller tills de börjar skolan vid sju-åtta års ålder. Vilket beror på när de fick/kunde börja gå i förskolan. Alla barn blir lämnade på morgonen runt klockan åtta av en förälder, ett syskon eller annan familjemedlem och blir hämtade vid tre-fyra på eftermiddagen. Barnen går i förskolan sex dagar i veckan och är lediga på lördagar. En barngrupp kan i vissa fall bestå av 30 barn och en lärare² och dagen är uppdelad efter ämnen så som engelska, nepali eller matematik, även för de minsta barnen. Jag har efter intervjuer förstått att man kan dela upp Nepals förskolor mellan ”government schools” och ”private schools”. De förskolor som drivs av staten är väldigt fokuserade på resultat redan i tidig ålder. En Montessoriutbildad³ förskollärare i Nepal (samtal 1 april 2015) berättade att statens förskolor bygger på undervisning där läraren står vid en tavla med en pekpinne och barnen *They learn by forcibly*⁴. Alltså med hjälp av tvång. Hen berättar vidare att den privata Montessoriinspirerade förskolan som hen arbetar på är en förskola där barnen får lära med olika material och lek, vilket är fallet på många privata förskolor i Nepal som är inspirerade av Montessori. Hen förklarar att de flesta föräldrar värderar att barnen kan läsa, skriva och räkna.

Under ett samtal (4 april 2015) med en svensk förskollärare som driver en privat förskola i Nepal beskriver hen en dag på sin förskola. Dagen börjar med att barnen borstar tänderna och får en liten frukost innan de börjar sina lektioner. Det finns fyra klasser som lärarna skiftar mellan då de har sina individuella ämnen. Hen berättar att lärarna leker med barnen under deras lektioner. Barnen är uppdelade efter ålder där de allra minsta tillhör ”playgroup” där de

² När jag skriver om pedagoger i Nepal så kommer jag att benämna dem för *lärare* då det var ordet de använde under intervjuerna.

³ Montessoripedagogiken kan sammanfattas med en barnsyn där barnet är i centrum och som får utvecklas efter sin förmåga och med en lust att lära. Läraren ska ta ett steg tillbaka och ha en mer handledande roll och miljön har stor betydelse där allt från bord och stolar är i barnens höjd och det finns stimulerande Montessorimaterial i olika ämnen. Målet är självtänkande barn som när det behövs kan ta steget ur det gamla invanda till det nya oväntade (Skjöld Wennerström & Bröderman Smeds, 2009).

⁴ Citat från intervjumaterialet kommer att skrivas med kursiv text. Se utförligare i metodkapitlet under material.

mest leker. Efter lunchen vid halv elva så vilar de minsta barnen medan de äldre har fri lek så att lärarna ska hinna äta sin lunch, eftersom lärarna inte äter tillsammans med barnen utan servar barnen under måltiden. När lärarna ätit färdigt börjar lektionerna igen.

När det kommer till läroplan i Nepal har jag, efter att ha läst *National curriculum framework for school education (Pre-primary-12) in Nepal* (Ministry of Education and Sports, 2005), fått uppfattningen att det finns en läroplan som sammanställs av staten som både de privata och statliga förskolorna sen får utgå ifrån när de skriver ihop en egen arbetsplan som anpassas efter just deras verksamhet. Under en intervju (1 april 2015) berättade en rektor att en av hens arbetsuppgifter var att skriva en arbetsplan som hen och lärarna kunde utgå från i sitt arbete med barnen.

Sammanfattning

För att sammanfatta lek i Sverige, Asien och Nepal finner jag att det främst är synen på lek som skiljer dem åt. I Sverige har vi en syn på lek där vi frågar oss *vad* barn lär sig i leken och inte *om* de lär sig något medan de i Asien ser leken som en sysselsättning för barnen när det inte finns något bättre för dem att ägna sig åt och som inte beskrivs medföra någon speciell utveckling. I Nepal såg jag barn som lekte med väldigt primitiva leksaker på gatorna samtidigt som jag hela tiden såg barn hjälpa till i de vuxnas arbete.

Teoretiskt perspektiv

För att analysera mitt resultat har jag använt mig av Michel Foucaults maktperspektiv med fokus på hans makt-kunskapsrelationer. Roddy Nilsson (2008) beskriver hur Foucault ser makt som olika former av tekniker med tillhörande teknologier. I detta fall står tekniken för den makthandling som utförs och teknologier för kunskapen som krävs för att kunna utföra handlingen. Vidare förklarar Nilsson hur olika tekniker och teknologier används för att nå ett visst syfte där syftet förväntas få specifika effekter. Foucaults syn på makt och kunskap förklaras bäst med hjälp av Nilssons översättning av Foucaults egna ord: ”Det är inte möjligt att utöva makt utan kunskap, det är omöjligt för kunskapen att inte framkalla makt” (Nilsson, 2008, s.84). Det skulle kunna tolkas som att kunskap och makt inte går att sära på samt att de är beroende av varandra. Samhället är och har alltid varit uppbyggt av olika diskurser, eller sanningar för att använda Foucaults begrepp enligt Nilsson. Dessa diskurser/ sanningar är vårt sätt att se på och uppfatta verkligheten. Sanningarna existerar inte utan makten, då sanningen är en produkt av samhällets diskurser. Nilsson menar att Foucault inte var intresserad av vad som är sant eller falskt utan han intresserade sig för de olika diskurser/ sanningar som säger att något är sant eller falskt. Charlotte Tullgren (2004) förklarar att det inte är makten som styr diskursen och heller inte diskursen som styr makten. Utan de är förenade i varandra och att det är makten/kunskapen som bestämmer diskurserna som i sin tur blir makt/kunskap när samhället lever efter dem. Sanningen är historisk och påverkas av de maktrelationer som dominerar samhället vid olika tidpunkter förklarar Nilsson (2008). Ett exempel: Idag ser vi barn som aktiva och kreativa skapare av sin egen kunskap och inläring. För en tid sedan såg sanningen helt annorlunda ut och man trodde att barn var tomma ark som skulle fyllas på med kunskap och erfarenheter av oss vuxna (Tullgren, 2004).

Nilsson (2008) förklarar hur Foucault tog avstånd från ett sätt att se på makt som gick ut på att det var någon eller några som hade makten, till exempel en regering eller stat. Han menar att det är ett alltför snävt sätt att avgränsa makt på och menar istället att makt och kunskap är starkt hopbundna och Foucaults intresse låg i, vad han benämnde som, makt- kunskaps relationer mellan människor och vad dessa gör oss till. Makt-kunskap valde han att skriva på detta vis, enligt Nilsson, just för att Foucault såg att makt och kunskap är starkt förbundna med varandra och inte går att sära på. I och med att makt och kunskap är starkt förenade får inte diskursen glömmas bort och att den alltid för med sig sociala effekter. Diskursen kan inte uteslutas från makten och kan heller aldrig studeras utan makten. I sina studier låg Foucaults fokus i att besvara frågor om hur makten yttrar sig, vad som hände i maktrelationerna och vilka metoder som användes i maktutförandet. Det kan sammanfattas med att Foucault inte ville förklara eller förstå själva makten utan ville se hur den tog sig i uttryck bland människor och vad det gav för effekt.

Foucault beskriver makten i samhället som normaliserande enligt Nilsson (2008). Samhället idag är uppbyggt på ett sådant sätt att man jämför den individuella människan med normen och med hjälp av återkommande små korrigeringar och bedömningar skapas människor som passar in i den rådande normen och då också samhället. Detta kallar han för den disciplinära formen av makt som han kopplar till bland annat skolan och fängelser. Detta förklarar Tullgren (2004) med att vårt moderna samhälle styrs av maktförhållanden vars syfte är att

skapa människor som själva väljer att vara nyttiga och produktiva medborgare i samhället. För att koppla detta till förskolan har Tullgren gett uttryck för hur Börjesson & Palmblad tolkat Foucaults tanke kring det ideala barnet. De menar, enligt Tullgren, att pedagoger har en bild av hur barnen ska vara. Barnen ska vara nyfikna, påhittiga och uthålliga men inte överaktiva eller stökiga. De barn som inte passar in i förskolläraernas sanning/ diskurs om ”det perfekta förskolebarnet” faller offer för korrigeringar och tillrättavisningar för att i största möjliga mån dras in i normen tillsammans med de andra barnen (Tullgren, 2004).

Leken som ett redskap

Charlotte Tullgrens (2004) avhandling *Den välreglerade friheten – att konstruera det lekande barnet* har använts för att strukturera och analysera mitt resultat. Hennes syfte med avhandlingen är att upplysa om förskolan som en arena för politisk styrning och där leken används som ett redskap för denna styrning. Hon har utgått från Foucaults maktperspektiv och ett konstruktionistiskt⁵ synsätt på barn och lek, där intresset ligger kring vilka ”sanningar” som finns i förskolan om barns natur och barns lek samt hur dessa konstruktioner utförs i leken på förskolan. Då mitt syfte är att skapa kunskap om synen på lek och arbetet med lek i Nepal fungerar Foucaults maktperspektiv bra för att tolka deras syn och arbete med lek.

Tullgrens (2004) slutsats utgår från en styrning som har barnens framtida kompetenser i fokus och kunskaper som ska vara användbara i framtiden. För att som barn få dessa kunskaper måste oönskad lek avbrytas/tas bort. Hennes slutsatser kan delas in i tre delar: *Att barn leker*, *Vad barn leker* och *Hur barn leker*. *Att barn leker* – går ut på att pedagogerna ser barnen som kreativa och aktiva samt att de har en förmåga att själva avgöra och använda sig av meningsfulla sätt att leka. Barnen uppmuntras och stöttas när de leker, vad pedagogerna anser vara, meningsfulla lekar. Om den fria leken skulle uppfattas som icke meningsfull av pedagogerna så kan leken regleras så att den uppfyller denna syn på meningsfullhet. *Vad barn leker* – barnen ses som lärande subjekt där leken leder vägen till lärandet och då blir lekar med till exempel olagligt innehåll icke önskvärdt, då detta inte är något som pedagogerna vill att barnen ska lära sig. De riktar då istället uppmärksamheten mot samhällsfrågor, moral och familjelekar då det lärandet ofta står i fokus. *Hur barn leker* – beskriver Tullgren med att det handlar om hur barnen är mot varandra och hur de tränar på kommunikation i leken. Pedagogerna uppmuntrar barnen att ge uttryck för sina känslor, tala samt visa intresse för sina kamraters känslor och uttryck. Kommunikation används som ett medel för att lära barnen sociala normer (Tullgren, 2004).

⁵ Ett konstruktionistiskt synsätt innebär att jag ser verkligheten eller delar av verkligheten som skapad av mänskliga interaktioner och kollektivt handlande (Johnson, 2015). I det här fallet kan synsättet förklaras med Foucaults sanningar. Att människan har skapat sanningar som rör synen på barn och lek.

Metodologisk ansats och val av metod

Val av metod

Mitt metodval blev det som Annika Lantz (2007) väljer att kalla riktade och öppna intervjuer, både enskilt och i grupp, med komplettering av mina intryck av förskolan och leken i Nepal. Valet av metod grundades på att den skulle vara mest lämpad för att svara på mina frågeställningar och bidra med ett rikt material att analysera. Öppna och riktade intervjuer innebär att jag ger intervjupersonen ett fenomen, i mitt fall lek, som intervjupersonen själv får förklara, resonera och tänka om utan värderingar från mitt håll (Lantz, 2007).

Urval

Mitt urval formades av att det skulle vara alltför tidskrävande, på grund av analfabetism och att de flesta barn själva gick till förskolan eller i sällskap av ett äldre syskon, att samla in målsmans samtycke för att kunna intervju personer under 15 år vilket är ett krav från *God forskningssed* (Vetenskapsrådet, 2011). På grund av det valde jag att endast intervju personer över 15 år. Valet av specifika intervju personer berodde på slumpen då det fick bli de jag kom i kontakt med och som var tillgängliga under den tid jag tillbringade i Nepal. De var inte tvungna att vara lärare i den nepalesiska förskolan utan kravet var att de skulle ha en god inblick i antingen arbetet med lek eller synen på lek i den nepalesiska förskolan. Det ledde till fem intervjuer med två buddhistiska munkar, en svensk förskollärare som startat en förskola i Nepal, en rektor på en privat förskola, två Montessoriutbildade förskollärare och en förskollärare. Mitt slumpmässiga urval ledde till intervjuer med människor involverade i enbart privata förskolor. Dessa har jag sedan valt att presentera med titel som till exempel ”munk” eller på ett sätt som belyser deras yrke eller hur de är i kontakt med förskolan. Till exempel ”Montessoriutbildad förskollärare” eller ”svensk förskollärare som startat en förskola i Nepal”. Jag har även valt att benämna alla ”hen” då deras kön inte har någon betydelse för studiens resultat eller sammanhang. Av samma anledning har jag inte nämnt någon ålder på mina intervju personer.

Genomförande

Jag kom i kontakt med mina intervju personer med hjälp från de munkar som bor på det kloster jag bodde på i Nepal och med hjälp från andra personer som bodde på klostret som hade kontakter. Intervjuerna utfördes där jag och intervju personen var just då vilket resulterade i ett kloster, i en bil och på två förskolor. Innan jag startade en intervju gick jag igenom de etiska överväganden⁶ jag förberett med varje person och såg till att de förstod vad intervjun innebar. Egentligen borde jag ha gett dem ett skriftligt informationsbrev (Löfdahl, 2014) i början av intervjun för att intervju personerna skulle få chans till både skriftlig och

⁶ Se Bilaga 1: Etiska överväganden.

muntlig information. Då hade jag även kunnat få ett skriftligt samtycke. Dock fanns inte möjligheten att lämna ut ett informationsbrev innan intervjun och i all hast innan avresan så hanns detta tyvärr inte med. Jag upplevde att det fungerade bra ändå och intervjupersonerna fick ta god tid på sig och ställa frågor under den muntliga informationen.

Jag valde att ha fyra stödfrågor⁷ till varje frågeställning. Dels för att komma igång med samtalet och introducera mitt ämne men också för att ha som backup ifall intervjupersonen kom av sig och behövde hjälp att komma vidare. Tanken var att vid användning av öppna och riktade intervjuer låta intervjupersonen själv berätta så mycket som möjligt och dra egna associationer utan att styras och bli påverkad av en mängd frågor (Lantz, 2007).

Material

För att få med så mycket som möjligt av intervjuerna valde jag att använda mig av en diktafon för att samtidigt kunna vara så delaktig som möjligt i samtalet. Jag fick vid ett tillfälle använda mig av enbart anteckningar då intervjupersonerna vid en gruppintervju inte ville bli inspelade. Vid transkriberingen använde jag mig utav dator. Det insamlade materialet bestod av fem intervjuer från sju personer som varierade mellan 7-25 minuter. Materialet hamnade på sammanlagt cirka 100 minuter inspelat material och 24 sidor transkriberad text. Jag valde att transkribera allt material.

I min text har jag valt att skriva citat från intervjuerna med kursiv stil. Om jag inte hört vad de sagt har jag skrivit (...) och när jag klippt och klistrat i materialet har jag valt att markera det på följande sätt /.../. Mina inlägg för att göra intervjuerna lättare att förstå och skapa ett sammanhang är skrivna i vanlig text inom parantes.

Analys

Jag valde att strukturera mitt material på följande sätt: ett Word-dokument där mitt examensarbete vuxit fram och fem Word-dokument för intervjuerna, ett för varje samtal. Sedan klippte och klistrade jag från intervjudokumenterna till examensarbetet. Jan Trost (2005) beskriver tre steg i arbetet där steg ett hänvisar till insamlandet av data och steg två och tre syftar till att analysera och tolka datan. När jag analyserade datan läste jag igenom mina transkriberingar och funderade på vad som hörts och sagts under intervjun. Tredje steget går ut på att tolka datan efter det teoretiska perspektiv jag valt så till hjälp för detta använde jag mig av mina frågeställningar, Tullgrens (2004) avhandling och Foucaults maktperspektiv med fokus på makt-kunskapsrelationer mellan elev och lärare samt hur makten kan yttra sig och vilka metoder som används.

⁷ Se Bilaga 2: Intervjufrågor.

Etiska överväganden

En undersökning i Nepal krävde att jag tog hänsyn till de svenska etiska överväganden som Alan Bryman (2011) nämner: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet går ut på att jag informerade intervjupersonerna om min undersökning och deras roll i studien. De blev också informerade om att de kunde avsluta närhelst de ville utan några negativa konsekvenser. Samtyckeskravet förklarade jag genom att berätta att jag inte kan tvinga någon att medverka och att de fick bestämma under vilka förutsättningar, vilken plats och hur länge intervjun skulle pågå. Jag var noga med att informera om att konfidentialitetskravet innebär att jag inte kan eller kommer att diskutera vår intervju med obehöriga personer och att jag kommer att byta namn på personer och platser för att intervjun inte ska kunna härledas till dem. Nyttjandekravet förklarade jag som så att det material jag samlar in enbart kommer att användas i denna studie och sedan kommer materialet att förstöras och/eller raderas när arbetet blivit godkänt för att obehöriga inte ska kunna ta del av det (Bryman, 2011).

Eftersom jag var utomlands och genomförde studien var jag även tvungen att anpassa mig efter det landets etiska överväganden såväl som de svenska. Jag fick dock intrycket att de knappt hade några etiska överväganden i Nepal när jag presenterade de svenska, vilket gjorde att jag valde att hålla mig till de svenska och inte tänja på gränserna för att de accepterade saker som inte hade godkänts i Sverige. Detta gällde främst mitt val av metod att intervjua personer över 15 år och inte barn. Trots att de i Nepal inte hade hört talas om målsmans samtycke och inte tyckte detta spelade någon roll valde jag att hålla hårt vid de etiska överväganden vi har i Sverige för att inte riskera att undersökningen inte blev godkänd.

Studiens kvalitet

Min undersökning är kvalitativ då den är baserad på kvalitativa intervjuer där frågorna ställts med ett gemensamt tema som intervjupersonerna fått diskutera kring fritt. Det gav mig ett informativt och komplext material att arbeta med och dra slutsatser från. Att beskriva en kvalitativ studies kvalitet med hjälp av validitet och reliabilitet menar Trost (2005) kan bli en aning underligt då de kommer från den kvantitativa metodologin där undersökningarna går ut på att mäta och ange värden på variabler för varje enhet. Däremot skall intervjuerna ske på ett sätt som ger en trovärdig data (Trost, 2005). Värt att ta upp när det kommer till trovärdig data är att mitt urval föll på enbart privata förskolor och inga statliga vilket innebär att jag inte har någon annan erfarenhet av statliga förskolor än vad jag fått höra under mina intervjuer. Lantz (2007) beskriver hur intervjupersoner medvetet eller omedvetet avgör vad som sägs under intervjun vilket i sin tur påverkar materialet och senare studiens resultat och slutsatser. En del citat kan på grund av detta medvetna eller omedvetna val av information uppfattas som ensidiga men jag har valt att ta med dem för att de speglar vad människor har för uppfattning om statliga förskolor. Min studie som uttalar sig om Nepals privata förskolor är trovärdig då mitt material har samlats in på ett seriöst sätt där etiska överväganden tagits upp och som gett relevanta svar på mina frågeställningar (Trost, 2005). Min studies giltighet kan förklaras med

att datan och resultatet speglar källan samtidigt som den ökar förståelsen av mina frågeställningar som varit föremål för undersökningen. Att spegla källan innebär att jag försökt skapa ett gott klimat under intervjun där intervjupersonen har känt sig väl till mods för att kunna uttrycka sina tankar. När jag sedan analyserat materialet har min analys speglat intervjupersonens eget tänkande (Lantz, 2007). Min studie är ett värdefullt bidrag då den är en nyansering som visar hur det kan vara i Nepals förskolor, men förmodligen inte i absolut alla.

Resultat och Analys

Jag har valt att strukturera upp mitt resultat utifrån Tullgrens (2004) avhandling:
Att barn leker, vad barn leker och hur barn leker.

Att barn leker

För att koppla till Tullgrens (2004) avhandling väljer jag att se på hur de lärare jag intervjuat i Nepal utgår ifrån, vad jag tolkar att de uppfattar som, kreativ och nyttig lek för inläring. Här är några exempel:

Två lärare från Tibet⁸, där den ena är en Montessoriu utbildad förskollärare och den andra har öppnat ett daghem, förklarar lek med orden *Learn by fun*. Det innebär att de använder lek för att bland annat lära barnen alfabetet genom att rimma. De motiverar detta med att det stannar i minnet om det lärs med hjälp av lek istället för tvång. Lärarna förklarar vidare att barnen lär utan att bli trötta när de använder lek istället för papper och penna. I det här exemplet vill jag visa på en maktstrategi där lärarna använder lek för att lära barnen alfabetet och andra saker som lärarna värderar högt. De använder leken som ett verktyg för att underlätta barnens lärande och för att göra det långvarigt.

När en Montessoriu utbildad förskollärare skulle beskriva ordet lek med tre ord svarade hen: *Pleasure, learning. For them (barnen). And then get more like knowledge also.* Vidare förklarar hen varför leken är viktig: *Without play they (barnen) cannot learn. In the kindergarten play should be always there. If you are giving a math lesson, same like I say "we can put the marble stones" (stenkulor) and you can divide. And through the play they can learn dividing, equal, less than, more than. And same time language development. Less, more. Marble or stones, ball or rings. They learn their names. They have like language development and then math and then "where are you from? Is this a natural things or man made?" So science. And then they learn and creativeness (kreativitet) also comes there.* I det här exemplet ligger fokus på att barn lär av lek. De lär sig genom att leka med stenkulor att dividera, lika med, mindre än och mer än, språkutveckling samt vart saker och ting kommer ifrån genom att använda lek tillsammans med matematik. Läraren beskriver hur hen iscensätter en lärandemiljö där leken fungerar som ett verktyg för lärande under till exempel en mattelektion. Det är läraren som väljer materialet och som tar fram stenkulorna som barnen förväntas leka med. Läraren säger inget om att materialet anpassas efter barnen och deras önskemål eller att det skulle finnas en flexibilitet där barnen har möjlighet att välja något annat.

⁸ Intervjun med dessa lärare gjordes med hjälp av anteckningar då de inte ville bli inspelade, därför har de inte redovisats med citat som de andra.

Rektorn på förskolan som den svenska förskolläraren startat i Nepal berättar hur hen arbetar med lek: *First we ask to the kids "what you want to play" and someone says "I want to make drawing" /.../. We have Lego, last time C (den svenska förskolläraren) bring some legos and /.../ they really like it. When we put, take out the lego on the floor they are coming and they are making like different things. Someone making like trains and someone is making buildings like this. They are really busy with legos. We really enjoyed it".* Barnen blir tillfrågade om vad de vill leka och när de leker med lego får de själva bestämma vad de vill bygga. Läraren beskriver att det är hen som väljer vilket material som barnen har tillgång till, men att barnen har möjligheten att till viss mån bestämma hur de ska använda och leka med materialet. Det visar även följande exempel när hen senare under samtalet berättar att: *In our preschool they (barnen) really like stories. When they have like little time they like to do... like lots of sing and stories. When I say like "story time" they are all gathering and sitting a circle. /.../ They are really excited by stories.* Hen berättar även hur de arbetar med olika material: *Sometimes we put on some beans on the bowl and we left it on the floor and you can do whatever you like. And then everyone comes (allt förbereds innan barnen kommer in i klassrummet) /.../ and they are like, someone is taking this much "I have this much" and someone is "I have so much". They compare and some are going to come "I have this much. I have ten, ten beans". They are playing and watching. Just, they are like comparing and just they are learning. /.../ And last time I did the same they come and say "oh what is this?" and someone say in nepali "this is gedda goddi". Someone take this much and like "I have more and you have more, only few". They compare and they count.* Utan att ha ett uttalat mål med aktiviteten ställer läraren här fram en skål med bönor till barnen att leka med. Jämfört med exemplet från mattelektionen där barnen skulle dividera så har barnen här en större frihet att utforska och leka som de vill. Leken i sig verkar anses som värdefull.

Från dessa intervjuer och egna erfarenheter har jag bildat mig uppfattningen att de flesta lärare ser leken i förskolan som en inläringsteknik som används under dagens lektioner. Det betyder att de flesta av lärarnas uppfattning om meningsfull och nyttig lek, är lek som leder till ett lärande under dessa lektioner. Jag har gett exempel på hur lärarna använder sig av maktstrategier där de arrangerar lekar för att nå ett visst lärande, som exemplet med mattelektionen som kan tolkas som en hårdare styrning där barnen förmodligen vet vad de bör leka för att nå lärarens mål med lärandet. Leken är styrd vilket visar sig i lärarens sätt att ta för givet att barnen ska utföra hens uppgift. I de andra exemplen har barnen större frihet att välja hur de vill använda och leka med materialet. Leken är arrangerad och det är läraren som bestämmer vilket material barnen ska ha tillgång till, men barnen verkar få göra lite mer som de vill utan att bli korrigerade. Det första exemplet visar på en arrangerad lek där de ska lära sig alfabetet med hjälp av lek, vilket är ett tydligt exempel på hur leken används som inläringsteknik. Båda exemplen visar hur lärarna använder den nyttiga leken som en form av styrning mot framtiden där lärarna väljer att använda leken i ett utbildningssyfte. Barnen med hjälp av leken lära sig att räkna och skriva som anses vara meningsfulla och nyttiga läroämnen i deras fortsatta liv.

Vad barn leker

Enligt Tullgrens (2004) avhandling styrs barn bort från otäcka, högljudda och kriminella lekar till lekar med ett mer accepterat innehåll som till exempel familjelekar och matlekar av pedagogerna. Från mina intervjuer har jag inget exempel på styrning från icke accepterad lek till nyttig lek men däremot exempel på hur familjelekar och yrkeslekar uppmuntras som en form av styrning mot framtiden och hur barnen får leka lekar som anses ha en mening inför deras framtid.

En Montessorit utbildad förskollärare berättar hur hen kan arbeta med lek: *Slowly the children when they grow like four and a half they love to play like in a role-plays and home (...). They want to be mom and dad and teacher and they like to play the role model. But then I put myself in the same you know. Maybe I can be a like a doctor or a mother or grandmother. And sometimes they (barnen) say "you are too old, you can't be a grandmother" okay fine. "You'll be like sick person" and I lay down and (förskolläraren säger till barnen/et att "you can be doctor". So they want to decide themselves you know. So not like I go there and I decide myself I want to be this. I let them to decide whom shall I be. I'll be a doctor or patient, or old lady or maybe the swap keeper. So they choose like this.* Här vill jag visa på hur läraren uppmuntrar en viss form av lek genom att själv gå in i leken och bli en del av leken. Detta tolkar jag som en maktstrategi då läraren i leken kan forma sin roll till något som hen vill att barnen ska lära sig. Läraren kan på barnens nivå styra leken dit hen vill.

De två lärarna från Tibet, förklarar att de arbetar med något som kallas för EPL som står för Education in Practical Life. Det innebär att barnen bland annat får leka lekar där de plockar upp skräp från golvet, torkar upp vätska från bordet med en trasa, polerar skor och knyter rosetter. De leker arrangerade lekar där de håller upp vatten i glas från flaskor och de leker hur de ska sitta rätt. Lärarna använder sig av ris i flaskor för att skapa olika sorters ljud och de lär barnen att knäppa tröjor och kamma håret. Allt detta sker i grupp och de säger att barnen gillar det och känner sig stolta när de gjort en kamrat fin i håret. I det här exemplet är arrangerandet av lekar en maktstrategi då de arrangeras efter vad lärarna anser är viktigt att kunna inför framtiden. Barnen beskrivs gilla lekarna och de känner sig stolta när de gjort någon fin i håret, vilket kan bero på en maktstrategi som handlar om att uppmuntra och att ge beröm. Målet med lekarna är specifika läranden inför framtiden som lärarna anser kommer vara viktiga att kunna.

En munk med erfarenhet av den nepalesiska förskolan i form av olika projekt, han har bland annat varit med den svenska förskolläraren och startat dennes förskola, förklarar lek på följande sätt: *Play means when we use of play or if you use read or write, I think children will have more interest when you say play. But using the play as a technique we can let them do write and let them do read so they will enjoy more.* När jag frågade munken om det var något han tänkte på eller ville berätta om lek svarade han: *But then play is a very good technique to teach, but then also we can't go all the way if we only use play. It is not enough. Because in the life, in the real life, you can't play all the time. So we have to use some of the reality of the life when we teach. Because play is, can be a good technique if the students are quite boring, lazy or feel a little bit tired. And then play is a very good technique. But when they are fresh I*

think we also have to teach in a very serious way. Do they have to face both the sides of real life and also in the play. Leken som en teknik för lärande och en form av maktstrategi är vad jag finner intressant i det här exemplet, hur leken används som ett substitut när barnen är trötta och lite lata för att återskapa ett intresse. Leken har i det här exemplet väldigt begränsade möjligheter då den inte ses ha ett egenvärde utan istället fungerar som en inlärningsteknik.

Jag har fått uppfattningen att familjelekar var något som många av intervjupersonerna tillsammans med andra barn, släkt eller vänner, lekte när de var barn. De beskriver hur de delade upp rollerna som mamma, pappa, moster, barn med mera. Dessa lekar har verkat spela en stor roll för många under deras barndom. Den första förskolläraren som jag citerade förklarar tydligt hur hen går in i barnens lek och blir delaktig vilket kan ses som en form av uppmuntran. Läraren kan i denna roll vara med och rikta uppmärksamheten åt det håll hen vill med hjälp av leken. Läraren kan medvetet inleda lekar som berör olika diskurser, som till exempel heteronormen där barnen leker mamma, pappa och barn, och rikta lärandet mot den kunskap hen anser vara relevant med hjälp av denna maktstrategi i leken. Även om läraren inte är med och påverkar leken mer än genom att göra vad barnen säger till hen är hens deltagande en form av styrning mot framtiden då barnen får ett positivt bemötande när de leker familjelekar och yrkeslekar. Det andra exemplet, där de tibetanska lärarna berättar om sitt arbete med EPL går också ut på att med hjälp av uppmuntran och stöttning få barnen att känna sig stolta över sina resultat från aktiviteterna. Det sista exemplet, där en munk resonerar kring lek och lärande, går ut på att använda leken som en styrd inlärningsteknik.

Hur barn leker

Tullgren (2004) beskriver *Hur barn leker* med att svenska pedagoger vill lära barnen att uttrycka känslor och klara av konflikthanteringar själva. Här är några exempel på hur det kan se ut i Nepal:

En Montessoriu utbildad förskollärare i en privat förskola, förklarar varför hen anser att leken är viktig i förskolan och skillnaden mellan den privata och den statliga förskolan: *Because they learn by fun and play so they keep remember* (i de privata förskolorna). *I have seen they learn, they learn even fast because (...) if you don't know like okay count for like half an hour. You have to do because you don't want to get that stick. So you have to force your mind and you learn. They learn. /.../ But then understanding creativeness* (kreativitet), *knowing, decision making and then put a positive environment. I'm sure my kids will be best. Though they can't read and write like them* (som barnen i de statliga förskolorna). *I try to talk this way also with the parents you know: "What do you want? If you want really just read or write and then later on they don't know if you are really sad". What happens they won't bother to understand. But then my kids during the role-play, during the like sharing, they say to me like "what's wrong with you now? I think you are not well". They use to tell to drink water and take a rest like this you know. But then (...) private school or a government school all day the slow part they lose part so you found empty. They know the numbers and letters and what they taught in a classroom but all the other extra things they never know.* Här visas en syn på lek

där lek kan utveckla barns empati. Det här citatet kan sammanfattas med att leken ses som något bra och positivt. Att leken kan användas för att lära de olika ämnen som dagen är uppdelad i. Läraren föredrar lek framför tvång och ger exempel på hur barnen kommer ihåg kunskapen de fått efter en längre tid och med hjälp av leken lär sig barnen att uttrycka känslor och empati samtidigt som att räkna och skriva.

En Montessoriutbildad förskollärare förklarar hur hen arbetar med och ser på lek: *Play means to me like, play with the kids in this environment, let's say in the kindergarten place, play means I have my own curriculum (arbetsplan) but to put the kids as a play method you know. For them they have to feel I'm playing with them. But I will bring my curriculum like beside that, while I taught them play and even in a group play and I put some rules. Like okay we take turns. If you take a turn, I'll be happy and you'll be happy. If you just wants to grab all, you won't get any friend. Through the play I can put some manner and learning things.* I det här citatet vill jag rikta uppmärksamheten på hur läraren förklarar att hen sätter regler i gruppleken samt inför uppförande och lärande. Två maktstrategier som med hjälp av leken lär barnen vilken norm som råder i samhället när det kommer till uppförande (hur vi ska bete oss mot varandra för att alla ska vara glada). Läraren lär barnen med hjälp av lek vilka diskurser som gäller för vad som är acceptabelt i leken. Detta lär läraren barnen med hjälp av korrigeringar under leken för att de senare ska bli goda samhällsmedborgare som passar in i de normer som råder.

I de här exemplen går maktstrategierna ut på att med hjälp av regler och korrigeringar i barnens lek lära dem hur de ska bete sig för att alla ska vara nöjda och glada. Läraren i första exemplet beskriver hur hen sätter upp regler i leken för att få med uppförande och lärande. De barn som inte gör som hen säger korrigeras in i normen. I det andra exemplet förklarar läraren hur hen arbetar med turtagning, vilket blir ett sätt att arbeta med att låta barnen uttrycka känslor och lära sig konflikthantering. Barnen verkar inte själva få lösa sina konflikter utan får hjälp av läraren.

Resultatsammanfattning

Syftet med studien är att skapa kunskap om synen på lek och arbetet med lek i Nepals förskolor. Mitt resultat visar att leken huvudsakligen ses som ett inlärningsverktyg för att främja specifika läromål som lärarna anser vara bra inför framtiden. Leken kan användas som ett alternativ när barnen är trötta och lite lata för att klara av seriösare undervisning. I Nepal används leken av en del lärare för att ge barnen ett långvarigt lärande som också har en funktion i framtiden.

Avslutande diskussion

Metoddiskussion

Valet av metod blev intervjuer för att de skulle vara bäst lämpade att svara på mina frågeställningar då de handlade om hur de nepalesiska lärarna såg på lek och hur de identifierade sitt sätt att arbeta med lek. Jag hade önskat en intervju eller två med någon från den statliga förskolan i Nepal för att kunna ge en mindre ensidig bild av deras verksamhet. Det hade varit intressant att komplettera undersökningen med observationer för att även där göra en jämförelse med vad lärarna gör och vad de säger att de gör i arbetet med lek. Att göra enbart observationer hade även det varit intressant för att se vad och hur barnen lär med hjälp av lek och se om jag kunde fått en mer omfattande inblick i den ”fria leken” som Tullgren (2004) tar upp i sin avhandling. Den fria leken var nämligen ett begrepp som inte var alltför begripligt för de lärare som jag intervjuade.

Den största svårigheten men samtidigt den roligaste utmaningen var språket. Eftersom alla intervjuer utom en gjordes på engelska blev det lätt missförstånd och svårt att förstå vad vi menade. Värt att nämna är att under gruppintervjun där intervjupersonerna inte ville bli inspelade och jag fick använda mig av anteckningar, så upplevde jag att det var svårt att hinna med att anteckna allt som sades, eftersom det är svårt att hinna med och ställa frågor, lyssna och anteckna samtidigt. I och med detta menar Lantz (2007) att det osystematiskt försvann data som kunnat vara av värde för min studie. Detta för att jag endast antecknade det material som jag ansåg vara värdefullt för studien för att hinna med de andra momenten. Materialet från den intervjun var därför svårare att analysera rättvist då det är mina ord och formuleringar istället för intervjupersonernas som i de andra fallen.

Resultatdiskussion

Mitt resultat innebär en ökad förståelse för hur olika förskoleverksamheter ser på och väljer att arbeta med lek. Tullgrens (2004) resultat från svensk förskola *Att barn leker* skiljer sig från nepalesernas sätt att se på meningsfull och nyttig lek främst för att de inte använder sig av fri lek på samma sätt i de två länderna. I Sverige ser vi att den fria leken i sig är full av lärande, för att koppla till Knutsdotter Olofsson (2012), medan de i Nepal arrangerar lekar för att uppnå ett visst lärande eller mål. Det finns också likheter mellan länderna. I mitt andra exempel ser den Montessoriu utbildade förskolläraren att barnen med hjälp av stenkulor lär sig kreativitet som är en form av fantasi som Knutsdotter Olofsson skriver att barn lär med hjälp av lek. I det sista exemplet finns ännu en likhet där rektorn beskriver en lek där hen ställer fram bönor och barnen benämner dessa vid namn. Ett lärande som Knutsdotter Olofsson kallar *Att använda det talade ordet*. Skillnaden är att utgångspunkten för lärande i Knutsdotter Olofsson är den fria leken och i Nepal är den arrangerad. Tullgren (2004) utgår från att barnen är kreativa och aktiva och själva kapabla till att använda sig av meningsfull och nyttig lek. Det har jag inte sett något exempel på i Nepal utan att de istället, som sagt, arrangerar vad de uppfattar som meningsfulla och nyttiga lekar. Foucaults intresse som ligger i hur makt-kunskapsrelationer yttrar sig mellan människor, tolkar jag, skulle förklara de olika

maktrelationerna med att de lever efter olika sanningar/diskurser. I Nepal råder diskurser som skiljer sig från våra svenska vilket resulterar i skilda utbildningsformer.

Tullgrens (2004) *Vad barn leker*, där leken leder vägen till lärandet, kan kopplas till intervjuexemplet där den första läraren tog en roll i barnens rollek som en form av maktstrategi. Skillnaden i det här exemplet, jämfört med Sverige, är att läraren inte uttalat ser ett lärande där barnen lär sig allt från *Att tänka sig* till *Att behärska sin kropp* som Knutsdotter Olofsson (2012) ser att barn lär av lek. I det andra exemplet, där lärarna från Tibet beskriver sitt arbete med EPL, visar jag på en maktstrategi som går ut på att de med hjälp av stöd och uppmuntran leker lekar med barnen som har ett fast mål. Detta skiljer sig från Knutsdotter Olofssons som skriver om den fria leken. Det tredje exemplet som tar upp lärande som en inläringsteknik där leken kommer i andra hand när barnen är trötta och lite lata för seriös inläring, kan förklaras med vad Foucault menar med tekniker och tillhörande teknologier. Där tekniker menas den makthandling som utförs och teknologier står för den kunskap som krävs för att kunna utföra dessa maktstrategier. I just det här fallet använder de sig av en makthandling när de går över till lek från den seriösa inläringen för att de av erfarenhet vet att det är vad som krävs för att barnen ska lära sig. Vilka lekar de i Nepal väljer att arrangera förklarar Tullgren (2004) med att vårt moderna samhälle styrs av maktförhållanden vars syfte är att skapa människor som själva väljer att vara nyttiga och produktiva medborgare i samhället.

Hur barn leker är den punkt som stämmer bäst överens med både Sverige och Nepal. I båda länderna tränar de och leker med barnen på olika sätt där de får träna sig i kommunikation, att uttrycka känslor och konflikthantering som även Knutsdotter Olofsson (2012) nämner att barn lär av lek. I första exemplet beskriver den Montessoriuutbildade förskolläraren hur barnen under rollekar lär empati vilket Knutsdotter Olofsson skulle förklara med att barnen i rollekar uttrycker olika känslor som gör att de lär sig *Att kommunicera*. I det andra exemplet beskriver läraren hur hen i leken kan införa regler som lär barnen turtagande för att alla ska vara glada, vilket Knutsdotter Olofsson menar innebär att barnen utvecklar *Den sociala kompetensen*. Skillnaden är återigen att lärandet i Sverige sker via den fria leken och i Nepal är leken arrangerad för att nå dessa mål med specifika läranden. För att förklara varför vi lär barnen dessa normer tänker jag ta hjälp av Foucault som beskriver makten i samhället som normaliserande. Vi skapar, med hjälp av korrigeringar och bedömningar, individer som ska passa in i den rådande normen och för att koppla detta till förskolan så skapas det ideala förskolebarnet med hjälp av dessa normer.

Det finns en intressant skillnad i min studie och Brodin & Lindberg (1990). Att de i Asien för 25 år sedan inte såg att leken hade någon betydelse för barns utveckling medan de idag gör det. Mina intervjuer visar på en stark förståelse för hur leken kan användas för att utveckla barnens lärande. Ett exempel är hur den Montessoriuutbildade förskolläraren ser att barnen med hjälp av lek med stenkulor utvecklar sin matematik eller hur samma förskollärare ser att barnen utvecklar sin empati med hjälp av rollekar. Eller munkens ord: ”Play is very important! Very, very important” som visar vilken betydelse leken ges. En intressant skillnad som kan bero på att undersökningen med de invandrarfamiljer som beskrivit lek var för 25 år

sedan. Det kan också bero på att intervjuerna utfördes med privatpersoner som diskuterade den fria leken och inte lärare som berättade om hur de arbetar med lek.

En annan intressant tanke att resonera kring är hur vårt moderna samhälle styrs av maktförhållanden vars syfte är att skapa människor som själva väljer att vara nyttiga och produktiva medborgare i samhället (Tullgren, 2004) och om denna samhällssyn finns i Nepal? Enligt Nilsson (2008) menar Foucault att makten är normaliserande och kan jag då dra slutsatsen att vi själva väljer att vara nyttiga och produktiva medborgare i samhället på grund av de normer som råder? Dagens samhälle bygger på att jämföra den individuella människan med normen och med hjälp av korrigeringar och bedömningar skapa människor som passar in i normen och samhället enligt Foucault (Nilsson, 2008). Finns det någon koppling till "det perfekta förskolebarnet" som Tullgren (2004) beskriver som nyfiket, påhittigt och uthålligt men inte överaktivt eller stökigt och finns denna norm även i Nepal? För att svara på den frågan kommer jag hänvisa till exemplet där den Montessoriutbildade förskolläraren använder sig av regler i gruppleken och inför uppförande, två maktstrategier som lär barnen vilka normer som råder i samhället. Barnens eget inflytande i det här exemplet är inte uttalad men jag kan, av egna erfarenheter, tänka mig att om barnen inte rättar sig efter lärarens korrigeringar så leder det till konsekvenser. Möjligen i form av ytterligare korrigeringar eller att de inte längre får vara med och leka. I Nepal uppfattade jag en norm där fostran och respekten för de äldre innebär att de yngre lyssnar på de äldre och gör som de blir tillsagda. För att få med studiens syfte i det här resonemanget så menar jag att synen på lek som en inlärningsteknik inte bara behöver innebära att barnen lär sig alfabetet eller matematik. Lärarna kan med hjälp av leken som inlärningsteknik även lära barnen de normer som finns att rätta sig efter i samhället, precis som Tullgren (2004) tar upp i sin avhandling att vi gör i Sverige. I båda kulturerna används leken som en styrning mot framtiden där målet är att skapa produktiva och nyttiga medborgare. Därav familjelekar, yrkeslekar och lekar där barnen får träna konflikthantering och hur de ska bete sig mot sina kompisar. Detta för att barnen ska komma närmare normen om det perfekta förskolebarnet som jag tror även inbegriper uppförande gentemot sina kamrater. För att ta ett exempel så nämns i mina intervjuer att barn ska lära sig att dela med sig och inte ta allt själv. Så mitt svar är ja, det finns maktförhållanden i Nepal som skapar nyttiga och produktiva människor i samhället utifrån rådande normer. Ja, Foucault kan med hjälp av sin syn på samhället som bygger på korrigeringar och bedömningar få oss att se en koppling med Tullgrens perfekta förskolebarn.

Slutsatser och inspiration till den svenska förskolan

Syftet med studien är att skapa kunskap om synen på lek och arbetet med lek i Nepals förskolor. Eftersom förskolans läroplan (Skolverket, 2010) säger att hänsyn skall tas till varje enskilt barn kan det vara bra att få tips till nya idéer och arbetssätt kring lek i förskolan, vilket de nepalesiska lärarnas resonemang bidrar med.

Jag har under min resa i Nepal och med mitt examensarbete inspirerats till ett möjligt arbetssätt. Mitt arbete kan fungera som inspiration till fler arbetssätt och tankegångar men detta var något jag fann intressant. Att använda sig av maktstrategier för att främja barns

lärande kan vara något positivt och en styrande pedagog kan vara en tillgång i detta lärande. Jag har av egna erfarenheter kommit i kontakt med barn, stora och små, som kräver något mer än den fria leken. De behöver en styrning mot nya utmaningar och läranden. Så istället för att använda fri lek som ett arbetssätt när barnen är omotiverade och rastlösa, kan vi då ”leka skola” som ett alternativ för de barn som behöver en utmaning? Min tanke är ett arbetssätt där man introducerar en lekbaserad skola med inspiration från den nepalesiska förskolan. En skola som baseras på lek för de barn som vill ta klivet in i skolans annorlunda värld. Det behöver inte vara svårare än att ta med sig dessa barn till ett eget rum någon gång i veckan där man sedan leker skola. Tar del av vad barnen är intresserade av just då, kanske någon aktivitet som varit tidigare under dagen, och använda sig av det i skolform. Ett utvecklande och samtidigt roligt sätt att låta pedagogen spela olika lärarroller för de barn som stundvis tröttnat på den fria leken.

Inspirationen fick jag efter att ha läst mina intervjuer och sett hur de i Nepal använder leken som en inläringsteknik i skolform. Det jag fastnade för i de nepalesiska lärarnas resonemang var: *Att barn leker* i de nepalesiska förskolorna går ut på att arrangera lekar för att nå ett visst mål eller lärande. Där leken används som en inläringsteknik, vilket är vad jag vill ta med mig. Leken som en inläringsteknik under arrangerade ”lektioner”. *Vad barn leker* i Nepal går ut på att uppmuntra barnen till att leka familje- och yrkeslekar. Under mina ”lektioner” med de äldre barnen kommer jag under, en form av rollspel, gå in i rollen som lärare och uppmuntra och stötta mina ”elever” i deras lärande. *Hur barn leker* går ut på, i både Nepal och Sverige, att uttrycka känslor och konflikthanteringar. Detta i Nepal med hjälp av regler, regler som jag under mina lektioner vill använda mig av för att lära barnen turtagande och andra sociala normer som de kommer att behöva kunna i skolan.

Ett exempel för att tydliggöra: Hela barngruppen har varit ute i skogen och studerat sniglar. Vi har använt oss av matte genom att räkna sniglarna och naturkunskap för att diskutera vad de äter och hur de bor. När vi sedan kommer tillbaka kan jag ta med mig de barn som vill och behöver en ytterligare utmaning in i ett eget rum för att leka skola. Barnen får vara med och bestämma vad mer de vill lära sig samtidigt som jag använder mig av en maktstrategi genom arrangerandet av leken. Låt oss säga att barnen vill lära sig att skriva ordet snigel. Vi tränar då på att skriva snigel och jag använder mig av ytterligare en maktstrategi genom att uppmuntra och berömma barnen efter deras framsteg. Vill något barn hellre skriva hund är det inga problem eftersom barnens inflytande är viktigt för att de ska tycka att det är roligt att lära sig. När barnen lärt sig att skriva ordet snigel kommer de att känna sig glada och stolta på samma sätt som de tibetanska lärarna förklarade barnens tycke inför lekarna och de kommer känna att de har lärt sig lite mer än de andra barnen. En sporre inför framtida studier då förskolans läroplan trycker på att vi ska lägga grunden för barnens framtida lärande (Skolverket, 2010). För att arbeta med turtagande och sociala normer kan jag som pedagog anta olika lärarroller för att spegla skolan. Jag kan vara Tokiga Tobias som kommer in och säger att alla ska sitta på borden och sätta på sig kepsen eller Seriösa Siv som säger åt barnen att sitta stilla på sin stol, räcka upp handen och vänta på sin tur.

Att se hur detta arbetssätt skulle kunna påverka barnens framtida skolgång är svårt. Däremot skulle jag kunna se hur barnen blir lugnare av att utmanas under dagen i förskolan. Hur

rastlösheten skulle kunna släppa när de blir involverade i en styrd aktivitet istället för att inte veta vad de ska ta sig för och då eventuellt springa omkring utan mål. Just detta att barnen springer omkring och hoppar från aktivitet till aktivitet för att de inte finner dem utmanande, är något jag upplevt i den svenska verksamheten många gånger. Därför tror jag att leka skola skulle kunna gynna både barn och pedagoger. För barnen då de skulle kunna slippa rastlösheten och för pedagogerna då ett lugn i verksamheten förmodligen skulle infinna sig.

Att finna inspiration i andra länders arbetssätt finner jag inga problem med eftersom barns nyfikenhet och lust att lära återfinns överallt. Ett exempel på detta är hur förskolan som har en svensk upprättare anpassat sig efter våra normer och diskurser. De borstar tänderna på morgonen och äter en liten frukost. Under mina intervjuer nämnde rektorn learning by doing och pratade om hur leken gynnar barnens motorik, koordination och common sense som jag återkopplar till Knutsdotter Olofsson (2012). En syn på lek som återfinns på de andra privata förskolorna. Om den nepalesiska förskolan och dess barn kan anamma vår svenska syn att se på lek och lärande tror jag att våra svenska barn inte skulle ha något emot att pröva på en mer nepalesiskt influerad förskola med lektioner.

En annan slutsats av min undersökning är att synen på lärande ser olika ut i olika delar av världen men att den kan kopplas till samhället och dess normer och värderingar. Vi kan med hjälp av undersökningar i andra länder skapa en insikt i hur vi styr och använder oss av maktstrategier i vårt arbete i den svenska förskolan och det kan även hjälpa oss att spegla våra normer och värderingar i det svenska samhället och förtydliga dem.

Vidare forskning

Efter att ha genomfört min studie har jag fått syn på fler områden som kan utforskas. Här kommer två förslag:

- Mitt första förslag går ut på att ta reda på mer om hur lärare ser sig arbeta med lek och då fokusera på den statliga förskolan i Nepal. Hur ser deras undervisning ut? Hur använder de sig av lek för att främja lärandet? Vad har de för syn på lek?
- I mitt andra förslag ligger fokus på barnen. Genom att göra observationer där barnen står i fokus kan jag se vad de lär av den lek lärarna arrangerar. Vad lär barnen sig? Visar de vad de lärt sig av lärarna i senare sammanhang?

Referenslista

- Brodin, J & Lindberg, M. (1990a). *Några invandrarfamiljers syn på lek och handikapp*. Samhall Kalmarsund Repro.
- Brodin, J & Lindberg, M. (1990b). *Synen på lek och handikapp i olika kulturer*. Samhall Kalmarsund Repro.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Ekonomifakta. (2015). *BNP Sverige*. Hämtad 2015-04-28, från <http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Ekonomi/Tillvaxt/BNP---Sverige/>.
- Föreningen för gatubarn i Nepal. (2015). *Hur många barn lever på gatan?* Hämtad 2015-05-06, från <http://www.gatubarnnepal.net/>.
- Johnson, B. (2015). *Konstruktionism*. Hämtad 2015-05-15, från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/konstruktionism>.
- Knutsdotter Olofsson, B. (2012). Vad lär barn när de leker? I M. Jensen & Å. Harvard (Red.), *Leka för att lära. Utveckling, kognition och kultur* (ss. 75-92). Studentlitteratur AB: Lund.
- Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Andra upplagan. Studentlitteratur: Polen.
- Löfdahl, A. (2014). God forskningssed – regelverk och etiska förhållningssätt. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson & K. Franzén (Red.), *Förskollärares metod och vetenskapsteori* (ss. 32-43). Stockholm: Liber.
- Ministry of Education and Sports. (2005). *National curriculum framework for school education (Pre-primary-12) in Nepal*. Sanothimi: Bhaktapur.
- Nilsson, Roddy. (2008). *Foucault en introduktion*. Grahns tryckeri: Lund.
- Persson, M. (2012). *Nepal reseguide och vandringsguide*. Informationsutvecklarna Förlag AB.
- Skjöld Wennerström, K & Bröderman Smeds, M. (2009). *Montessoripedagogik i förskola och skola*. Tredje upplagan. ScandBook AB: Falun.
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö 98* (Rev. uppl.). Stockholm: Skolverket.
- Tallberg, L. (2014). Vi måste hjälpa flickorna! *M-Magasin* nr12, s.78-81.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Tredje upplagan. Studentlitteratur: Lund.
- Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten: Att konstruera det lekande barnet*. (Malmö studies in educational sciences nr, 2004:10). Malmö: Malmö högskola.

UNICEF. (2015). *Ge barn i Nepal möjlighet att gå i skola*. Hämtad 2015-05-06, från <https://unicef.se/projekt/utbildning-till-barn-i-nepal>.

Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga 1: Etiska överväganden

Ethical considerations

Information requirement:

I am obligated to inform you about the study. What I want to investigate and you're roll in the study. You also need to know that you can stop whenever you want without any negative consequences.

Consent requirement:

I can't force anyone to participate. But the ones who want to be a part of the study can choose what terms, place and for how long.

Confidentiality requirement:

I have professional secrecy, which means that I can't talk to anyone about this information unless they play a part in the study, like our professor that helps us. I also need to change names and places if necessary so that no one can figure out who the interviewed person is.

Usage requirement:

I will only use this information in my study and to nothing else.

Bilaga 2: Intervjufrågor

Frågeställning 1: Vilken syn finns på lek i Nepals förskolor?

- *Är du utbildad?*
Do you have an education? (What kind of education?)
- *Vilka tre ord kommer du att tänka på när du hör ordet lek?*
What three words do you think of when you hear the word play?
- *Vad innebär lek för dig? Hur definierar du lek?*
What does play mean to you? How do you define play?
- *Vad har du för erfarenhet av lek? Barndom?*
**What experience do you have of playing? How was your childhood?
(How did you play?)**

Frågeställning 2: Hur beskrivs arbetet med lek i Nepals förskolor?

- *Beskriv en vanlig dag i förskolan.*
Describe an ordinary day in school.
- *Vad leker barnen just nu? Något speciellt?*
What do the kids play now? Something special?
- *Hur jobbar ni med lek? (Använder ni lek i undervisningssyfte)*
How do you work with play? (Do you use play in education purposes?)
- *Ser du något samband mellan lek och lärande?*
**Do you see a connection between play and learning?
(How? Describe, explain?)**
- *Tycker du att leken är viktig för barns utveckling och lärande?*
Do you think that play is important for children's development and learning?

Följdfrågor:

- *Vad har leken för betydelse?*
What meaning do play have?
- *Vad innebär lek för dig?*
What does play mean to you?

- **Beskriv**
- **Exempel**

Hur?